

ВЗАЄМОДІЯ РОДИНИ І ДИТЯЧИХ САДКІВ У ВИХОВАННІ Й ОСВІТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У наш час в Україні відзначається підвищена увага до родини з боку всіх соціальних інститутів. Це зумовлено об'єктивними процесами, що розвиваються в суспільстві, гуманізацією й демократизацією соціокультурних відносин, зростанням розуміння пріоритетності родини в розвитку, вихованні й соціалізації дітей.

Сучасні умови діяльності дошкільних закладів висувують взаємодію з родиною на одне з перших місць. Батьки є основними соціальними замовниками дитячих садків, тому взаємодія педагогів і батьків стає насущною проблемою дошкільного виховання та освіти.

Питання сімейного виховання розглядають педагоги, соціологи, психологи, психотерапевти, такі як: А.К. Васильєва, Л.В. Загик, С.В. Ковальов, Т.А. Кулікова, А.С. Макаренко, Т.А. Маркова, В.О. Сухомлинський та ін.

У цих працях висвітлено різні сфери дитячо-батьківських відносин: особливості виховання дитини й ставлення до неї батьків, характерні риси особистості дитини як результат сімейних впливів, особливості особистості батьків, характер подружніх взаємин тощо.

При цьому необхідно відзначити, що в педагогічній науці здавна триває суперечка, що важливіше в становленні особистості: родина чи суспільне виховання (дитячий садок, школа, інші освітні установи). Одні великі педагоги схилилися на користь родини, інші віддавали пальму першості суспільним установам. Так, Я.А. Коменський назвав материнською школою ту послідовність і суму знань, які одержує дитина з рук і вуст матері [7, с. 45].

На противагу йому, соціаліст-утопіст Р. Оуен вважав родину одним із лих на шляху формування нової людини. Його ідея про необхідність винятково суспільного виховання дитини з ранніх років активно втілювалася в нашій країні з одночасним зниженням родини до становища “осередку” з “відсталими” традиціями й звичаями [7, с. 54].

Протягом багатьох років словом і справою підкреслювалася провідна роль суспільного виховання у формуванні особистості дитини. Ця проблема докладно розглянута в працях А.С. Макаренка, який вважав, що “родини бувають гарні й погані. Поручитися за те, що родина може виховувати, як хоче, ми не можемо. Ми повинні організувати сімейне виховання, і організуючим початком повинна бути школа як представниця державного виховання. Школа повинна керувати родиною” [5, с. 21].

Надалі, в 40–60-х рр., проблема “боротьби” дошкільного закладу й родини вже не стояла так гостро, але основна тенденція – прагнення підкорити родину впливу дошкільного закладу – зберігалася. В 60–70-х рр. ХХ ст. велика увага приділялася поєднанню суспільного й сімейного виховання. Здійснювалися педагогічні дослідження, метою яких було наукове обґрунтування шляхів і засобів, що забезпечують функціонування системи “школа – сім'я – громадськість” [5, с. 36].

На сьогодні в дошкільній педагогіці почали розробляти нові підходи до співробітництва з батьками, які базуються на взаємозв'язку двох систем – дитячого садка й родини, співпраці родини й дитячого садка. Водночас у цій про-

блемі залишається ряд нерозкритих моментів, зокрема, не до кінця вирішена проблема діагностики рівня взаємодії родин і дитячих виховних закладів у питаннях виховання й освіти дошкільників. Таким чином, окреслилася проблема, розглянута в цій статті, що полягає в обґрунтуванні сучасних проблем взаємодії дитячих дошкільних закладів і родин у питаннях виховання й освіти дошкільників, можливостей якісної діагностики рівня розвитку цього процесу.

Мета статті – охарактеризувати сучасний стан проблеми сімейного виховання й необхідності взаємодії родин і дитячих садків у питаннях виховання й освіти дошкільників, проаналізувати можливості об'єктивної діагностики рівня взаємодії родин і дитячих садків як головних учасників виховного й освітнього процесу.

Родина була, є й, очевидно, завжди буде найважливішим середовищем духовно-морального формування особистості дитини та найголовнішим інститутом виховання, що відповідає не тільки за соціальне відтворення населення, а й за відтворення певного способу його життя. Розвиток суспільних відносин, вплив урбанізації й науково-технічного прогресу призвели до певного звуження ролі сімейної педагогіки у вихованні дітей. Однак звуження виховної функції не привело до втрати родиною верховенства у формуванні особистості.

Родина – це найважливіший інститут соціалізації, тому що є середовищем існування, розвитку людини від самого народження й до смерті. Стиль сімейної соціалізації пов'язаний з національною культурою, традиціями, а в їхніх рамках – із соціальною належністю й рівнем освіти батьків. Ці обставини впливають на характер виховання дітей [10, с. 18].

Соціалізація – це процес і результат засвоєння активного відтворення індивідом соціального досвіду, знань, норм поведінки, цінностей, відносин, прийнятих у суспільстві [8, с. 57]. Це відбувається в процесі спілкування й діяльності, коли людина поступово адаптується до вимог суспільства, засвоює численні соціальні ролі, які кожний виконує протягом життя.

До інститутів соціалізації належать родина, освітній заклад, мікросередовище, соціальні групи, громадські організації, засоби масової інформації, інститути політики, культури, церкви [8, с. 60].

Родина й дитячий садок дають дитині певний соціальний досвід, але тільки у взаємодії один з одним вони створюють оптимальні умови для входження маленької людини у великий світ. Родина була й залишається життєво необхідним середовищем для збереження й передачі культурних цінностей, визначальним фактором формування особистості дитини. Кожний інститут виховання – родина й дитячий садок – має свій особливий зміст, якого немає в іншого [1, с. 31].

Досвід, якого набуває дошкільник у дитячому садку й родині, різний: у родині дитина – об'єкт обожнювання, поступливості й прощення (або, навпаки), у дитячому садку – рівноправний член соціальної групи.

У цій несхожості закладений головний зміст співробітництва й взаємодії родини та дошкільного закладу. Найважливішою умовою успішності такого співробітництва є єдність і зрозумілість вимог, які висувають до дитини дорослі, у тому числі батьки й вихователі. І завдання педагогічного колективу сучасного дитячого садка – бути чуйними до запитів родини й компетентними у вирішенні сучасних завдань виховання та освіти.

Проблемі діагностики рівня взаємодії дитячого садка та родини в питаннях виховання й освіти дошкільників присвячений ряд праць, зокрема посібник

А.В. Козлової, Р.П. Дешеуліної “Робота ДНЗ з родиною: діагностика, планування, конспекти лекцій, консультації, моніторинг” [8], а також книга Є.С. Євдокимової “Педагогічна підтримка родини у вихованні дошкільника” [6].

У праці “Робота ДНЗ з родиною: діагностика, планування, конспекти лекцій, консультації, моніторинг” А.В. Козлової і Р.П. Дешеуліної розкрито необхідність саморозвитку вихователів дитячого садка й батьків, чії діти відвідують ДНЗ, як учасників педагогічного процесу. Посібник містить матеріали з діагностики, тематичні плани, конспекти лекцій, консультації, моніторинг – усе, що може буди корисним вихователям і фахівцям ДНЗ в роботі з родиною.

Книга Є.С. Євдокимової “Педагогічна підтримка родини у вихованні дошкільника” присвячена проблемі педагогічної підтримки родини у вихованні дітей дошкільного віку. У ній розкрито сутність, значення педагогічної допомоги й підтримки сучасної родини в новій соціокультурній ситуації; подано результати досліджень і практичного досвіду взаємодії з родиною педагогів дитячого садка. У посібнику викладено великий практичний матеріал, необхідний для успішної взаємодії фахівців ДНЗ з родиною, зокрема підходи до вивчення рівня взаємодії дитячого садка з родинами.

Заслуговує на увагу монографія Н.В. Микляєвої “Створення умов ефективної взаємодії з родиною” [10], у якій подано комплексну методичку діагностики умов і функцій співробітництва батьків та педагогів у процесі розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку.

У цих працях рівень взаємодії дитячого дошкільного закладу з родинами вихованців рекомендують вивчати на основі проведення тестових опитувань. Опитування батьків і вихователів проводять за допомогою стандартизованих бланків-відповідей, після чого результати обробляють за допомогою “ключа” і роблять висновок про той чи інший рівень взаємодії дитячих садків з родинами.

Безумовно, така методика має право на існування і її результати можуть бути використані, особливо в частині вивчення думки батьків про рівень співробітництва ДНЗ з родиною, але все ж таки вона є недосконалою, оскільки має елементи суб’єктивізму.

Як вихователі, так і батьки – зацікавлені й прямі учасники освітнього процесу. Їхні думки про рівень взаємодії дитячого садка й родини можуть мати прямо протилежний характер, не завжди відповідати істині, тому методики, пропонувані зазначеними вище авторами, не завжди здатні відобразити дійсний стан справ у питаннях співробітництва родин і дитячих садків у питаннях виховання й освіти дошкільників.

У зв’язку із цим, на нашу думку, ефективним засобом діагностики стану цієї проблеми може бути метод експертів, оскільки ця методика передбачає “погляд з боку” і на її основі можна подати об’єктивну картину співробітництва всіх головних учасників виховного процесу дошкільників – дитячого садка й родини.

У цілому метод експертів передбачає одержання загальної думки в ході спільного обговорення розв’язуваної проблеми. Іноді ці методи називають методами прямого одержання колективної думки. Основна перевага цього методу полягає в можливості різнобічного аналізу проблем.

Наведемо приклад, яким чином цей метод може бути використаний при вирішенні проблеми оцінювання рівня взаємодії дитячого садка й родини.

На початковому етапі відбираються експерти з-поміж вихователів, які не мають стосунку до досліджуваного дитячого закладу. Протягом декількох днів вони вивчають роботу дитячого закладу, його документацію, план роботи, розмовляють із вихователями й батьками.

Після цього їм пропонують оцінити рівень співробітництва дитячого садка й родини за такими критеріями:

1. Кількість відвідувань працівниками дитячого садка родин вихованців.
2. Розмаїтість форм роботи дитячого садка з родинами.
3. Кількість заходів, проведених дитячим садком разом з родинами.
4. Кількість батьків, що безпосередньо беруть участь у роботі дитячого садка.
5. Кількість проведених батьківських зборів, рівень їхньої відвідуваності.

Цей список критеріїв може бути розширений залежно від конкретних умов роботи конкретного дитячого садка.

Кожний фактор оцінюється за трибальною шкалою, де 1 бал характеризує низький показник рівня співробітництва, 2 – середній рівень співробітництва, 3 – високий рівень співробітництва.

Після цього всі бали підсумовуються, і ця сума відображає реальний рівень співробітництва дитячого садка й родин.

Наведемо приклад таких розрахунків.

Припустимо, в опитуванні взяло участь троє експертів, усього оцінювали п'ять факторів: сума балів, отримана підсумовуванням оцінок, виставлених першим експертом, становила 11; другим – 12; третім – 9.

Максимальна кількість можливих балів у нашому прикладі становить: 3 експертів \times 5 питань \times 3 бали = 45 балів.

У цьому випадку високому рівню співробітництва дитячого садка й родини буде відповідати сума балів від 36 до 45, середньому – від 26 до 35, низькому – від 15 до 25.

У нашому випадку сума балів становить 32 (11 + 12 + 9), таким чином, у цьому випадку можна говорити, що цей показник відповідає середньому рівню взаємодії дитячого садка з родинами.

Безсумнівно, з організаційного погляду ця методика більш складна, ніж методики тестових опитувань, пропонованих зазначеними вище авторами, однак, на нашу думку, такий підхід може забезпечити необхідну об'єктивність в оцінюванні реального стану рівня співпраці дитячих садків і родин у питаннях виховання й освіти дітей дошкільного віку.

Таким чином, не викликає сумніву, що проблема ефективності взаємодії родин і дитячих садків як головних учасників виховного процесу потребує подальшої розробки, наукового й методичного обґрунтування.

З одного боку, необхідно шукати нові форми й методи цієї взаємодії, розглядати всі можливості залучення батьків у роботу дитячих садків, з іншого – і вихователі дитячих садків повинні підвищувати рівень і якість співробітництва з родинами вихованців.

Висновки. У цій статті розглянуто проблему діагностики рівня взаємодії дитячих садків і родин у питаннях виховання й освіти дітей дошкільного віку.

Відзначено, що наявні в цей час методики, орієнтовані на тестові опитування, що не завжди дають об'єктивний результат.

Саме тому ми вважаємо, що цей підхід потребує змін, і пропонуємо використувати метод експертних оцінок у дослідженні проблеми взаємодії дитячих садків та родин.

На нашу думку, цей метод може бути використаний у практичній роботі дитячих садків і закладів освіти в процесі моніторингу стану взаємодії дитячих садків і родин у питаннях виховання й освіти дітей дошкільного віку.

Подальша робота має бути спрямована на вивчення рівня ефективності запропонованої методики й експериментальне підтвердження її об'єктивності.

Література

1. Арнаутова Е.П. В гостях у директора: Беседы с руководителем дошкольного образовательного учреждения о сотрудничестве с семьей / Е.П. Арнаутова. – М., 2004. – 173 с.
2. Арнаутова Е.П. Планируем работу ДОУ с семьей / Е.П. Арнаутова // Управление дошкольным образовательным учреждением. – 2002. – № 4. – С. 8–12.
3. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи / М.И. Буянов. – М. : Просвещение, 1998.
4. Васильева А.К. Структура семьи / А.К. Васильева. – М. : Аспект, 2005. – 188 с.
5. Воспитателю о работе с семьей : пособие для воспитателя детского сада / [Л.В. Загик, Т.А. Куликова, Т.А. Маркова и др. ; под ред. Н.Ф. Виноградовой]. – М. : Просвещение, 2002. – 192 с.
6. Евдокимова Е.С. Педагогическая поддержка семьи в воспитании дошкольника / Е.С. Евдокимова. – М. : Сфера, 2008. – 212 с.
7. Ковалев С.В. Психология семейных отношений / С.В. Ковалев. – М. : Педагогика, 1996. – 160 с.
8. Козлова А.В. Работа с семьей: Диагностика, планирование, конспекты лекций, консультации, мониторинг / А.В. Козлова, Р.П. Дешеулина. – М. : ТЦ Сфера, 2004. – 324 с.
9. Куликова Т.А. Семейная педагогика и домашнее воспитание : учебник для студ. сред. пед. учеб. заведений / Т.А. Куликова. – 2-е изд. – М. : Академия, 2004. – 361 с.
10. Микляева Н.В. Создание условий эффективного взаимодействия с семьей / Н.В. Микляева. – М. : Айрис-пресс, 2007. – 223 с.
11. Свирская Л. Работа с семьей: необязательные инструкции : метод. пособ. для работников дошкольных образовательных учреждений. – М. : Линка-пресс, 2007. – 195 с.

ПРИХОДЧЕНКО К.І.

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ ЯК ПІДВИЩЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО МОВНОГО РЕСУРСУ ТИХ, ХТО НАВЧАЄ

*Творчі здібності особливо бурхливо розвиваються,
коли інтелектуальні багатства добуваються з власної ініціативи...*

В.О. Сухомлинський

Кожна людина потребує спілкування, яке в основному здійснюється за допомогою слова. Завдяки мові й мовленню зберігаються звичаї народу, його культура. Тому вважаємо за необхідне введення в уроки розвитку мови матеріалу з народознавства, етнопедагогіки, етнофілософії; інтерактивних форм навчання; інноваційних підходів до організації процесу інтелектуального зростання тих, хто навчає, які допоможуть підвищити культуру спілкування як міру розвитку людини, як спосіб її самовираження.

Досвід реалізації цієї концепції дає змогу наблизити рідну мову до дитини, осмислити себе, свої відносини зі світом тощо. Виховання творчих здібностей та культури мислення через рідне слово передбачає виконання таких завдань:

- аргументований добір текстів, за допомогою яких визначається вищий рівень людської сутності – духовна діяльність;
- винайдення лексичних функціональних та орнаментальних моментів культури мислення;
- реставрація цього шару лексики.